SPOLOK PRIATEĽOV TURZOVKY INFORMUJE

Ročník XI. č. 11 (128) Pripravil Ivan GAJDIČIAR

Pred slávením dvoch cirkevných výročí (250 rokov dostavby kostola v Turzovke a 175. výročie jeho konsekrácie) sme na tomto mieste uverejnili sériu článkov týkajúcich sa turzovskej farnosti. Verejnosť sme upozornili, že pri tejto príležitosti v Turzovke vyšla publikácia **Magnificat anima mea Dominum**, (vydal RKC Farnosť Turzovka v auguste 2009), kde je hlavným predmetom záujmu farský kostol. Publikácia tvorí s monografiou **Farnosť Turzovka** (vydal Spolok priateľov Turzovky v roku 2006) kompaktný celok. Aj touto cestou novovydanú publikáciu našim čitateľom opäť odporúčame do pozornosti s tým, že určite obohatí každú rodinnú knižnicu.

V nadväzujúcom článku nášho člena a spolupracovníka si dnes bližšie všimneme farskú knižnicu.

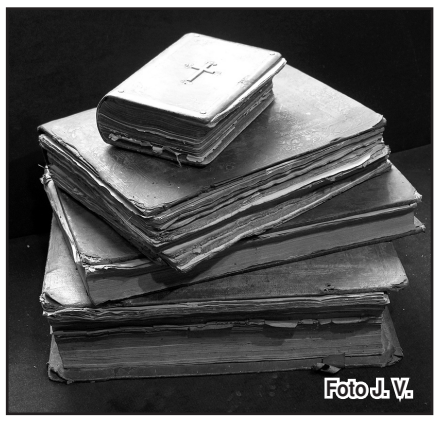
Foto J. V.

Farská knižnica v Turzovke

Katolícka Cirkev patrila oddávna k nositeľom vzdelanosti a kultúry, ktorú šírila medzi jednotlivými národmi. Podobne sa k vzdelaniu a vzdelanosti stavali všetky kresťanské konfesie, evanjelická, pravoslávna a pod. Všetci si uvedomovali cenu a hodnotu vzdelania a kultúry. V našich domácich podmienkach v staršom období (čo pre horné Kysuce predstavuje 17. storočie), boli boli v dedine kňaz a učiteľ častokrát jedinými vzdelanými ľuďmi, Vo väčších dedinách neskôr aj notár. Učitelia bývali zároveň organistami a mali na starosť elementárnu výchovu detí. Dedinské školy pôsobili spočiatku výlučne pri miestnej, resp. pri najbližšej fare, obecné školy sa začali v tunajších podmienkach stavať oveľa neskôr. Z prameňov sa dozvedáme, že dochádzka do týchto škôl bola veľmi slabá, v lete predovšetkým preto, že deti pomáhali rodičom na poli, pásli dobytok a pod. V zime bola zasa dochádza problematická kvôli poveternostným podmienkam.

Vo všeobecnosti fary predstavovali určité ohniská vzdelanosti. Budovali sa tu farské knižnice, neraz boli duchovní prvými bádateľmi o dejinách tej - ktorej obce, či regiónu (v prípade Kysuckého Nového Mesta v staršom období Andrej Najzer, Ján Lottner, v Turzovke Karol Točík, v Skalitom spomeniem Jozefa Randíka, v Riečnici Rudolfa Baránka, v Čadci Ladislava Belása atď.). Kňazi zvyčajne **viedli farskú kroniku - historiu domus,** čo bola príležitosť venovať sa dejinám farnosti, či obce. Vo farských knižniciach na Kysuciach spočiatku figurovali predovšetkým bohoslužobné knihy, matriky a rôzne príručky pre kňazov a náboženská literatúra. Neskôr pribúdali aj knihy "svetského charakteru." Išlo najmä o **bernolákovské obdobie a naň naväzujúce obdobie národného obrodenia,** kedy sa vo farských knižiciach objavujú aj rôzne historické, jazykovedné a poučné tituly, ale aj krásna literatúra od popredných slovenských národovcov.

V Turzovke sa v najstarších vizitáciách nestretávame s opisom, resp. zoznamom kníh, ktoré boli na fare. Ešte v roku 1713 sa spomína len starý misál, jeden rituál a matrika. V roku 1728 sa už uvádza celkovo 14 kníh. Medzi nimi bohoslužobné knihy, latinská Biblia, starý breviár a slovenský evanjeliár - *liber evangeliorum slavonicorum*. Či v tomto období zapisovali vizitátori všetky knihy, alebo len bohoslužobné a náboženské, nevieme. Zo začiatku II. polovice 18. storočia poznáme ďalší súpis, hoci ten zrejme nie je úplný, nakoľko v porovnaní s predchádzajúcim obdobím počet zapísaných titulov je len 13. V týchto súpisoch sa knihy ešte stále nerozdeľovali. Z nášho pohľadu sú zaujímavé slovenské Sv. písmo - *Sacrascriptura sclavonica*, slovenský evanjeliár - *evangelia Schlavonica* a slovenský katechizmus - *Cathecesis slavonica*.

Podrobnejší súpis kníh nachádzame až vo vizitácii biskupa Františka Xavera Fuchsa v roku 1798. Súpis je už rozdelený podľa kategórii. Na fare sa nachádali 4 zväzky matrík, 2 rituály, 5 misálov, 2 pohrebné misály a 26 titulov iných kníh, rozdelených na asketické, polemické, katechetické, kánonické, teologické, filozofické, svetské tituly a spisy zaoberajúce sa morálkou. Kaplán vlastnil okrem toho 4 knihy, farár 26.

V roku 1815 poznáme aj názvy jednotlivých kníh, tie ale súčasníkom veľa nepovedia. Zo zoznamu je zrejmé, že kníh na fare pribúdalo. Medzi nimi boli najmä latinské, ale aj slovenské, či niekoľko maďarských titulov. Niekoľko z nich môžeme uviesť na ukážku : *Rhetorica christiana* (Kresťanská rétorika) od Marka Hainbacha, **vzácna česká Biblia, vydaná v roku 1567, tzv. Melantriška,** asketický spis bez uvedenia autora pod názvom *Zlatý prameň, Catechismus Romanus* (Rímsky katechizmus), boli tu aj maďarský a latinský slovník. Zo zaujímavejších titulov to boli najmä slovenské knihy - *O nasledowany Krista Pana, Pekne Prihody, Rímsky katechizmus, Učeny Mudrosty Krestanskeg*, či *Wiučowany Ditek*. Tieto sa na faru bezpochyby dostali **v súvislosti s pôsobením bernolákovcov a ich pobočného stánku vo Veľkom Rovnom.** Nakoniec **do Slovenského učeného tovarišstva patrili aj niekdajší turzovskí kňazi - Štefan Bacho, Ladislav Sluka, Gašpar Rumpel a ku generácii posledných bernolákovcov patril František Xaver Daniš.**

Medzi knihami, nachádzajúcimi sa na fare bola spomenutá aj *Bible česká* a tá bola vzácna už len rokom vydania 1567. Biblia bola vytlačená známym českým tlačiarom Jurajom Melantrichom Rožďanovským. Ten prišiel do Prahy po pobyte v Bazileji, Norimbergu a na Morave, kde v roku 1552 kúpil tlačiareň. Celkovo vytlačil 5 vydaní Biblie českej, z jeho tlačiarne vyšlo viac než 200 tlačí. Biblia, ktorá bola na fare v Turzovke bola druhým vydaním "Melantrišky." Toto druhé vydanie vyšlo s vďakou a výsadou najjasnejšieho kráľa rímskeho, uhorského a českého. Je v nej 135 biblických ilustrácii. Nepochybne išlo o najvzácnejšiu knihu vo farskej knižnici.

Z roku 1883 sa nám zachoval súpis farských kníh, z ktorého je zrejmé, že na fare bolo viac než 100 titulov. Okrem toho sú uvedené 4 kaplánove a 24 farárových kníh. Z farských hodno spomenúť knihu *O víre* od J. I. Bajzu, inak sa spomínajú rovnaké ako predtým. Medzi knihami farára, v tom čase ešte Františka Tagányiho, boli Hollandove *Kazany Svatečne, Kresťanského katolíckeho náboženstva díl I., Sv. Písmo nového i starého zákona, Kánonické právo, Život a učení Krista Pána,* či príručka o riadeni farnosti - *Methodus gubernandi parochiam.*

Z konca 19. storočia pochádza ďalší súpis kníh, kde nachádzame viaceré zaujímavé knihy. Okrem už spomenutých napr. *Poklady kazatelského rečníctva* od Andreja Radlinského, *Kniha o nasleduváni Krista Pána* od Habela, *Celoročné nedelné kázne* od Huljaka, *Učení náboženstva rímskokatholického* od Meszárosa, *Reči sv. Augustína*. Medzi farárove knihy patrili napr. *Gramatika poľského jazyka, Všenauka* od A. Radlinského, *Historia Ecclesiastica* (Cirkevné dejiny) od Vassa, *Slovenské bájoslovie* od Paulínyiho, Kompánkove *Kázne pôstne* a *Kázne nedelné, Ježiš Kristus* od Závodníka, *Prostonárodná bibliotheka* od A. Radlinského atď.

Na záver ešte uvedieme niekoľko príkladov zo zoznamu kníh, ktoré vypracoval v roku 1927 farár Karol Točík. Zapísaných je 219 titulov. Koľko bolo všetkých kníh, Točík neuvádza. Musíme mať na pamäti, že niektoré mohli byť vo viacerých exemplároch. Medzi popísanými knihami sú napr. *Dejepis Uhorska* od Franka Víťazoslava Sasinka, *Slávnosť kostola* od Jána Ondrisíka, vzácne *Sv. Písmo* od Jura Palkoviča z roku 1829, spis Michala Miloslava Hodžu *Nepi pálenku* z roku 1844, *Niektoré spôsoby zárobkov* od Antona Bieleka, *Veľké poselství kneze* od Juraja Slottu, *Krásy sv. Ruženca* od Františka Richarda Osvalda, *Legendy a čítania svätých* od Trúchleho, či diela kysuckých rodákov Jána Nepomuka Ružičku *Egyház* (Cirkev) a Jána Nepomuka Derčíka *Slávnostná reč Petra Pázmaňa...* z roku 1836. Okrem týchto aj diela Cicera, Ovídia, či Senecu a rôzne iné. Najviac nás ale zaujal Točíkov zápis o troch archívnych dokumentoch. Tie sa mali v tom čase nachádzať vo farskom archíve. Išlo o *Liber protocolli, Diarium* (denník) a *Liber rationum* (Kniha účtov). Prvý dokument Kniha protokolov, mala obsahovať zápisy od roku 1788, Denník mal mať štyri zväzky od roku 1700 a Kniha účtov tri zväzky a zápisy taktiež od roku 1700. Žiaľ v súčasnosti tieto vzácne archívne dokumenty na fare nie sú, zachoval sa len jeden zväzok farských účtov. **Zo spomenutých kníh sa taktiež už mnohé nezachovali**. Čo presne sa s nimi stalo, ako zmizli, sa nám už pravdepodobne nepodarí zistiť. Isté je, že **tieto zmiznutia sa mohli stať iba po Točíkovej smrti. Počas jeho života bola totiž farská knižnica dopĺňaná** novými titulmi. Podľa Točíkovho zápisu z roku 1933 bola na fare aj knižnica "Orla," založeného v roku 1920 Karolom Točíkom a kaplánom Štefanom Fundárkom. **Táto knižnica fungovala ako bežná knižnica pre farníkov.** V roku 1933 v nej bolo okolo 50 zväzkov kníh.

V súčasnosti je na fare zachovaných ešte viacero kníh, ktoré nachádzame aj v starých zoznamoch, ale tiež ich je mnoho pravdepodobne navždy stratených. Veľká škoda, že vzácne knihy, ale aj vzácne archívne dokumenty sa stratili. Prišli sme o možnosť dozvedieť sa o našich dejinách oveľa viac.

Mgr. DRAHOMÍR VELIČKA, PhD.

OZNAM

Pri zostavovaní novej publikácie sme získali neznámu pohľadnicu, vyhotovenú okolo roku 1915. Pretože sme nevedeli, kde v Turzovke (vrátane terajšieho Klokočova, Korne a časti Dlhej nad Kysucou) bola vyhotovená, obrátili sme sa so žiadosťou o pomoc na našich čitateľov. Žiadali sme, ak vedia určiť miesto, kde stáli zobrazené budovy, aby kontaktovali Spolok priateľov Turzovky. Ozvali sa viacerí, ale najspoľahlivejšie informácie nám poskytol **pán Jozef Dedič (1937) z Klokočova – Klín,** za čo ho čaká odmena v podobe novej publikácie TURZOVKA KRÍŽOM KRÁŽOM. Ak sa ešte prihlásia ďalší čitatelia a informáciu potvrdia, alebo vyvrátia, odmeníme aj ich.

Táto príloha KYSÚC vychádza iba jedenkrát za mesiac, zvyčajne v jeho polovici. Z toho dôvodu nemôžeme aktuálne reagovať na mnohé, čo si zaslúži našu i vašu pozornosť. Veľakrát nás v informovaní predbehnú denníky a týždenníky a my sa k takýmto udalostiam môžeme iba vrátiť spomienkou. Tak sa to udialo i v prípade uvedenia novej knihy nášho rodáka a člena Spolku MUDr. Jozefa Marca POŽEHNAJ TIETO DARY – ľudová strava na horných Kysuciach. Jozef Marec venoval svoje dielo **„všetkým, ktorí dali tomuto kraju do árendy svoje srdce".** Rátame sa medzi nich, **verejne mu ďakujeme a gratulujeme k ďalšiemu úspechu.**

Vezmite a jedzte...

Nebudeme opakovať všetko čo prebehlo masovými médiami. Bolo napísané a povedané veľa múdreho, pekného a zaujímavého. Sme radi, že sa všetci zhodli v jednom –Turzovka vytvorila pre tento rámec vhodné a prajné prostredie, že tu vládla srdečnosť, pohoda a dobrá nálada. Turzovka si váži Jozefa Marca ako rodáka, lekára, spisovateľa, publicistu, regionálneho politika, ale predovšetkým ako vzácneho a múdreho človeka a priateľa. Vďaka neskonalej húževnatosti, vzdelanosti, pracovitosti a zanietenosti pre vec sa stal pre nás osobnosťou vskutku renesančnou, lebo vo svojej záľube našiel žriedlo poznania. Žriedlo, z ktorého urobil studňu, a po okraj ju naplnil živou vodou . Teraz do nej načiera, oživuje zabudnutú minulosť svojich rodákov, kriesi ich odkaz. A čaruje. Čaruje so slovom. Učí nás rozumieť jazyku predkov, preniknúť až k podstate ich zvykov, obyčajov, ich kultúre. Hľadá a nachádza spojenia minulosti s prítomnosťou, vyvodzuje závery a poučenia. Napriek tomu, že sa teší zaslúženému úspechu, zostáva skromným človekom, úspech mu slúži iba na to, aby ho pomkol k väčšej usilovnosti.

Foto J. S.

Ďalšie svedectvo o svojej výnimočnosti vydá Jozef Marec aj v pripravovanej knihe TURZOVKA KRÍŽOM KRÁŽOM. Jej vydanie pripravuje Spolok k 4. Svetovému stretnutiu Turzovčanov a ich potomkov. Na reprezentatívnej publikácii usilovne pracuje aj celý rad ďalších autorov, čitateľom bude k dispozícii ešte pred konaním stretnutia. Jozef Marec bude mať v novej publikácii až 4 kapitoly (!) Jedna bude o tradičnej ľudovej strave v Turzovke a okolí, rozšírená o mágiu, čary, povery a rituály v súvislosti so stravou. Druhá bude pojednávať o dedinskej (meštianskej) strave a strave v židovskej komunite. Ďalšia pripomenie turzovských žobrákov, bláznov a čudákov. Odborná i laická verejnosť očakáva kapitolu o hornokysuckom nárečí, jej súčasťou bude rozsiahly slovník a frazeológia. Vydavateľ – Spolok priateľov Turzovky zvažuje možnosť priložiť ku knihe audionahrávku ukážok hovorového nárečia, piesní a hudobných prejavov. To všetko však bude predmetom ďalších informácií, tie už pripravujeme pre prílohy KYSÚC, pre sponzorov a darcov (predplatiteľov) TURZOVKY KRÍŽOM KRÁŽOM.

Poďakovanie Spolku adresujeme všetkým ktorí sa zaslúžili o novú knihu Jozefa Marca POŽEHNAJ TIETO DARY, všetkým, ktorí prišli, aby boli svedkami jej uvedenia do života a tým, čo pri tejto príležitosti vzdali hold nášmu mestu. Ďakujeme aj tým, čo nás potešili svojim umením - ženskej speváckej skupine Turzovanka, Helenke Záhradníkovej, Darine Hnidkovej, Magde Hackovej, Katke Janesovej a Dagmar Štekláčovej, ďakujeme ľuďom, čo pripravili nezabudnuteľné svadobné menu a pre všetkých, neopakovateľný zážitok.

BLAHOŽELÁME

V novembri oslávia okrúhle narodeniny a životné jubileá členovia nášho Spolku

Martin KRIŠTIAK Turzovka

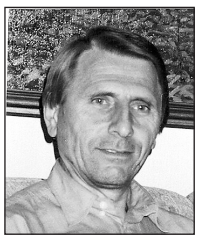
Dipl. Ing. Paul ROLINEC Nürnberg, SRN

Anna GÁŤOVÁ – STOLÁRIKOVÁ Žilina

Želáme im všetko najlepšie, najmä pevné zdravie a v ďalšom živote veľa šťastia, úspechov a rodinnej pohody.

PUBLIKÁCIA TURZOVKA KRÍŽOM KRÁŽOM má ďalších sponzorov a darcov (predplatiteľov)

Súčasťou pripravovanej publikácie bude aj zoznam tých, ktorí sa zaslúžili o jej vydanie. Zoznam sponzorov a darcov – predplatiteľov, uverejňujeme na tejto strane KYSÚC a budeme v tom pokračovať v priebehu celého obdobia, až do termínu vydania knihy, predbežne stanoveného na prvý polrok 2010.

Dnes tak robíme opäť a tešíme sa, že aj takýmto spôsobom sa správa o novej knihe postupne šíri medzi verejnosťou. Je to zatiaľ jediná forma jej propagácie, ďalšie sú plánované na neskoršie obdobie.

40.	**Ing. Zlata Šuranská, Turzovka**	**100 €**
41.	**Mgr. Stanka Čermáková – Hrtánková, Praha, ČR**	**20 €**
42.	**Juraj Žiačik a Magda Žiačiková, Martin**	**30 €**
43.	**Lenka Knorová, Turzovka**	**20 €**
44.	**HERAKLES, Ing. Miroslav Sebechlebský, Turzovka**	**80 €**

ĎAKUJEME

Ak ste si aj Vy, vážení čitatelia položili otázku, ako je možné prispieť a zapísať sa do zoznamu darcov a predplatiteľov TURZOVKY KRÍŽOM KRÁŽOM, tu je odpoveď:

Zaplatením **minimálnej čiastky 20 € u fyzických a 40 € u právnických osôb a podnikateľských subjektov** formou daru na účet Spolku **č. 0310340326/0900** vedený v Slovenskej sporiteľni , a.s., alebo **poštovým peňažným poukazom**, ktorý dostanete na požiadanie **v Medzinárodnom informačnom centre v Turzovke** (Dom kultúry RJ), alebo **v kancelárii Spolku** (Konzerváreň), kde môžete svoj dar zložiť aj v hotovosti oproti pokladničnému dokladu. Zaplatená suma Vás po vydaní knihy oprávňuje prevziať si ju v počte, určenom násobkami stanovenej čiastky.